

12. Internasjonaliseringens utvendighet. – Noen utfordringer ved internasjonalisering av høyere utdanning

Marit Sundet

Sammendrag

Hvorfor satser norske universiteter og høyskoler på internasjonalisering av høyere utdanning? Hvilke intensjoner ligger bak denne satsingen, og hva dreier internasjonalisering seg om i praksis? I dette kapittelet er disse spørsmålene de mest sentrale. De er omfattende og krevende å svare på. Her avgrensers plassen oss til å se nærmere på fire ulike årsaker til hvorfor internasjonalisering er et viktig tema ved norske utdanningsinstitusjoner. Den ene har utspring i deres samfunnsoppdrag, og den andre i mulighetene som samarbeid med fagmiljøer i andre land kan åpne for. Den tredje har sitt utspring i at kampen om studentene hardner til, mens den fjerde knytter seg til å skulle leve opp til forventningene om å være tidsriktig og på høyde med alle andre sammenlignbare institusjoner. Datagrunnlaget som dette kapittelet bygger på viser at den ene årsaken naturlig nok ikke utelukker den andre. Imidlertid kan det være vanskelig å avveie både i hvilken grad det er idealer eller realiteter som er drivkreftene bak internasjonaliseringen, og hvor dypt inn i institusjonenes indre liv den egentlig strekker seg.

Innledning

En tidligere norsk statsminister åpnet engang et innlegg i Stortinget med ordene «Norge er et land i verden, herr president.» Senere har en tidligere utenriksminister gitt ut en bok med tittelen «Norge er et lite land i verden».¹ Begge utsagnene er blitt flirt av og harselert med, men de er uomtvistelig sanne, og minner oss i all sin naivitet samtidig om nødvendigheten av å reflektere også over det som kan synes mest selvsagt. De viser til vår avhengighet av den øvrige verden, og til våre relasjoner til andre land og deres institusjoner og representasjoner for virksomheter av alle slag. Erkjennelsen av at Norge er et lite land i verden springer derfor ikke bare ut fra et blikk på globusen, men av at vår aktive deltakelse i det internasjonale samfunn er en nødvendig forutsetning for vårt eget samfunn i den form vi kjenner det og ønsker å ha det.

Avhengigheten av den øvrige verden er særlig åpenbar på områder som knytter seg til kunnskap og kompetanse. Uten tilgang på annen kunnskap enn bare den vi selv ville være i stand til å produsere, hadde vårt samfunn sett totalt annerledes ut enn det vi til nå har vært i stand til å utvikle og vedlikeholde. Global spredning av viten, kompetanse og teknologi er derfor en forutsetning for framgang, og våre evner både til å bidra til denne spredningen og vår kapasitet til å fange opp og ta i bruk ny kunnskap fra andre deler av verden, er av vital betydning for hvordan vårt lille land kan utvikle seg.

Mens utvekslingen av ny lærdom og faglig innsikt mellom ulike lands universiteter tidligere primært foregikk gjennom kanaler og på arenaer som bandt sammen forskere verden over, har i stadig sterkere grad også internasjonalisering av høyere utdanning bidratt til å spre kunnskap og kompetanse over landegrenser. I dag ønsker de fleste høyere utdanningsinstitusjonene å delta i dette arbeidet, og det av flere grunner. Én årsak er at de på ideelt grunnlag vil delta i bestrebelsene med å øke utdanningsnivået blant mennesker. En annen er at de på denne måten kan etablere tettere forbindelser med andre og interessante universiteter som kan gi synergieffekter innenfor så vel forskning som undervisning, og slik sett bidra til å styrke de aktuelle faglige miljøene ved hver enkelt institusjon. Et tredje argument er at fordi konkurransen om de hjemlige studentene har tilspisset seg, vil den enkelte høyere utdanningsinstitusjon kunne henvende seg til et langt større og internasjonalt studentmarked ved også å etablere attraktive engelskspråklige studietilbud. En fjerde og ikke uvesentlig årsak kan tilskrives symboleffekten av å kunne titulere seg som et internasjonalt universitet.

---

¹ Statsministeren var Lars Korvald (1972–1973), utenriksministeren var Knut Vollebæk (2003).

I dette kapitlet skal jeg gå nærmere inn på disse fire begrunnelsene. Med utgangspunkt i data fra et forskningsprosjekt om utdanningssamarbeid mellom universiteter i Barentsregionen skal jeg vise til at internasjonalisering i beste fall er et uklart begrep slik det anvendes når det gjelder bilateralt utdanningssamarbeid. Det vil også framgå at internasjonaliseringen ikke alltid trenger inn gjennom institusjonenes yttervegger. Begrepet kan på langt nær sies å prege institusjonenes dagsordener eller deres praktiske politikk i samme utstrekning som det kommer til uttrykk i deres retoriske vokabular.

Før jeg går nærmere inn på hver av de fire mest anvendte begrunnelsene høyere utdanningsinstitusjoner (heretter forkortet til HUI) trekker fram når de forklarer hvorfor de inngår utdanningssamarbeid med HUIer i andre land, skal jeg gjøre rede for hvilke data jeg baserer denne drøftingen på. Som det vil fremgå, vil jeg i all hovedsak ta utgangspunkt i samarbeid mellom institusjoner i Barentsregionen.²

Datagrunnlag

I all hovedsak baserer denne teksten seg på data som er samlet inn gjennom et fireårig NORRUSS-prosjekt finansiert av Norges forskningsråd som jeg har ledet (Sundet, Forstorp og Örtenblad 2017). Gjennom dette prosjektet ble ulike grupper informanter intervjuet. Én gruppe bestod av cirka 40 studenter med tilknytning til Bachelor in Cirkumpolar Studies (BCS), og som er utviklet i samarbeid mellom Nord universitet og sju ulike russiske HUIer.³ En annen gruppe var 15 masterstudenter ved norske universiteter der noen hadde bakgrunn i BCS, og andre fra tilsvarende internasjonale utdannings-tilbud. I tillegg bestod våre informanter (20 personer) av både vitenskapelige og administrativt ansatte ved russiske og norske HUIer som var involvert i

² Barentsregionen består av Nordvest-Russland, Nord-Norge, Nord-Sverige og Nord-Finland. Barentssamarbeidet ble formelt etablert ved undertegnelsen av Kirkeneserklæringen i 1993. I tillegg til de fire landene i Barentsregionen, var også Danmark, Island og EU med på å signere Kirkeneserklæringen. Representanter fra landene som signerte erklæringen er medlemmer av the Barents Euro-Artic Council – BEAC som møtes annet hvert år på utenriksministernivå i landet som har formannskapet i den perioden. Formannskapet veksler mellom de fire Barents-landene. Målet er å fremme økonomisk og sosial utvikling i Barentsregionen og derved bidra til en fredfull utvikling i den nordligste delen av Europa. På møtene i BEAC har Canada, Frankrike, Tyskland, Italia, Japan, Nederland, Polen, Storbritannia og USA observatørstatus. For ytterligere lesing om Barentssamarbeidet, se blant annet Blakkisrud og Hønneland 2006, Hønneland 2009, Landsem 2012, Pursiainen 2001, Staalesen 2010, Støre 2010a og b.

³ Murmansk International Institute of Business Education (MIBO), Murmansk State Humanities University (MSHU), Murmansk State Technical University (MSTU), The Northern (Arctic) Federal University, ST. Petersburg State Polar Academy, Syktyvkar State University, Komi Republican Academy of State Service and Administration, Høgskolen I Finnmark, Universitetet I Tromsø og Universitetet I Nordland.Samtlige av disse institusjonene har senere vært gjennom fusjoneringsprosesser, og de fleste har også skiftet navn.

internasjonalt undervisningssamarbeid. Datainnsamlingen foregikk i treår-perioden 2012–14. I tillegg gjør jeg bruk av observasjoner, intervjuer og tolv års erfaringer fra arbeid med internasjonalisering av høyere utdanning knyttet til BCS-studiene, utvikling av flere masterstudier sammen med vestlige land innenfor nordområdet, og fra mange år i ulike lederstillinger innenfor University of the Arctic.⁴ Ved siden av dataene fra NORUSS-prosjektet, bygger dette kapittelet i stor grad også på notater og observasjoner fra BCS-nettverkets årsmøter. Utover dette har jeg som mangeårig ansvarlig for nettverksbyggingen mot Nordvest-Russland ved Nord universitet vært mottaker av en stadig strøm av ulike former for informasjon fra alle partnerne i nettverket. Med utgangspunkt i denne rollen byr det seg også stadig anledning til å drive metodisk datainnsamling. I ni år har jeg hatt utallige besøk ved de samarbeidende HUIene der jeg bevisst har gått inn i rollen som deltakende observatør.⁵

Dagens BCS-program hadde sitt utspring i The University of the Arctic (UArctic se Håkan T. Sandersen 2017:113), hvor jeg har vært 'associate dean' siden 2010. I denne funksjonen har jeg hatt ytterligere tilgang til relevante dokumenter og muligheter til deltakende observasjon. Dette er data og observasjoner som er av særlig betydning for å forstå rammebetingelser og policyutforming innenfor strukturer som rommer mange internasjonale utdanningsprogrammer på bachelor- og masternivå.

Alle mine informanter og samarbeidende kolleger har vært klar over min dobbeltrolle som leder av nettverket og forsker med vår felles virksomhet og dem selv som studieobjekter. Ingen av dem har vært kritiske til dette. De har vært velvillige og åpne i intervjusituasjoner som i samtaler om trivialiteter, og i oppgaverrelaterte som i sosiale sammenhenger.

Med deltakende observasjon følger et stort spekter av metodiske utfordringer som det vil være både for plasskrevende og uhensiktsmessig å bruke tid på her. Imidlertid er det viktig å påpeke at min rolle som leder av nettverket sannsynligvis har hatt betydning for hvordan min posisjon som insider og observatør har blitt vurdert av mine samarbeidspartnere. Det kan ha påvirket både hvilken type informasjon jeg har fått og hva som er blitt gjort synlig for meg, slik blant andre Berreman (1962), Geertz (1983) og Hammersley og Atkinson (1995) viser til.

Et annet og viktig poeng i denne sammenhengen er at data jeg har fra nettverksmøter, sosiale sammenkomster, elektronisk informasjonsutveksling,

---

⁴ University of the Arctic (UArctic) er et samarbeidsnettverk av universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og andre organisasjoner som er opptatt av utdanning og forskning i og om Norden. For tiden inngår cirka 200 medlemsinstitusjoner.

⁵ For nærmere utdyping og dokumentasjon av mitt datagrunnlag, se Sundet 2015 og 2016.

personlige samtaler ansikt til ansikt med enkeltdeltakere innenfor nettverket, og fra offisielle oppdrag og formelle forhandlinger på andre HUIer ikke er like strukturerte og etterprøvbare som de data som er samlet inn gjennom NORRUSS- prosjektet.

Fire begrunnelser for å delta i internasjonalt samarbeid om høyere utdanning

Det finnes mange forklaringer på hvorfor norske HUIer har valgt å engasjere seg i ulike former for samarbeid med utenlandske HUIer om felles utdanningsprogrammer. Når jeg begrenser meg til bare å se nærmere på fire slike begrunnelser, vil sikkert noen kunne påpeke at jeg har utelatt både en femte og en sjette. Imidlertid er ambisjonen verken å gi en fullstendig forklaring, eller å skulle forklare hvert tilfelle av slik internasjonalisering. De fire jeg har valgt å gå inn på, er derimot basert på de data jeg nettopp har referert til. I tillegg avgrensers jeg meg til i all hovedsak å gjøre bruk av BCS-samarbeidet som empirisk eksempel.

Samfunnsoppdraget: å bidra til kunnskapsspredning og kompetanseheving

Det synes gjennomgående å være slik at når ledende personer for HUIer står på en talerstol, henviser de til et samfunnsoppdrag og allmenne ideelle målsetninger som den viktigste begrunnelsen for hvorfor egen institusjon har engasjert seg i utdanningssamarbeid med utenlandske HUIer. Argumentasjonen fra en tidligere rektor ved Universitet i Oslo kan i så måte tjene som eksempel, der begreper som moral, ansvar og solidaritet er de essensielle i budskapet.⁶ Imidlertid faller internasjonale oppdrag av denne kategorien

⁶ Rektor Ole Petter Ottersen hevdet blant annet at med våre ressurser har vi en moralsk plikt til å bidra etter evne til den internasjonale kunnskapsallmenningen og til å møte de globale utfordringene (Ottersen 2012). Noen år senere skrev Ottersen følgende i en blogg: «For internasjonalisering i det 21. århundret må være tuftet på en redefinering av begrepet «ansvar». Dette begrepet stammer fra og ble definert i en tid der interaksjonen mellom mennesker var begrenset både i tid og rom. Nå har vi ansvar over en mye større skala. I dag deltar vi i og tjener på et globalisert system og kan derved defineres som delansvarlig for de negative effektene og urettferdighetene som ligger innbakt i dette. [...] Slik bør vi i dag utvide definisjonen av ansvar – et ansvar som også strekker seg til fremtidige generasjoner. Denne måten å tenke på, knytter internasjonaliseringen tett til solidaritetsbegrepet

strengt tatt ikke inn under institusjonenes lovpålagte oppgaver. De kan heller ikke uten videre sies å være uttrykk for noe immanent, det vil si noe som har sitt opphav i den enkelte HUI, upåvirket av ytre innflytelse. Det er heller slik at det er knyttet store politiske forventninger til norsk deltakelse i det globale arbeidet med å spre og utveksle kunnskap og vitenskapelig innsikt. Spørsmålet er derfor ikke om HUIenes idealistiske begrunnelse er troverdig eller ikke, men om den bare er som potetblomsten; at den egentlige grunnen til at vi holder oss med denne veksten ligger skjult for øyet, men er kjent for alle.

Et annet aspekt ved kunnskapsspredning som samfunnsoppdrag knytter seg til hvilken type kunnskap som skal formidles. Er det den allmenne viten som allerede deles innenfor disiplinære fag verden over som norske HUIer skal bidra til «kommer frem dit den skal» (Ottersen 2015), eller er det en annen form for kunnskap de skal formidle? Det siste kan dreie seg både om en unik forskningsbasert innsikt som er opparbeidet ved den enkelte HUI, og om det som uspesifisert kan defineres som ulike typer fagrelatert viten om sitt eget land - slik vi underviser om «det norske», enten det gjelder natur eller samfunn. Det ene utelukker ikke det andre, viser det seg. Den tematiske fordelingen innenfor studietilbudene som faller inn under nordområdesamarbeidet avspeiler noen av de mest næringsrelaterte, økonomiske, økologiske, sosiale, kulturelle, politiske og demografiske utfordringer Barentsregionen står overfor. De belyses og analyseres i hovedsak ved hjelp av perspektiver, teorier og modeller som står trygt innenfor fagtradisjoner som deles med den øvrige verden. I tillegg underbygges de av nasjonale data som måtte finnes, og som forvaltes av så vel næringsorganisasjoner som offentlige institusjoner. I noen grad blir de også gjort til gjenstand for større og mindre forskningsprosjekter som bidrar med verdifull kunnskap på sine felter. Kunnskapen som etableres har oftest utgangspunkt i nasjonale og overnasjonale utfordringer som for eksempel politiske trender og internasjonal konkurranse (Maassen, Jungblut og Olson 2018), og springer slik sett i langt større grad ut fra mer umiddelbare nyttebehov enn fra grunnforskning.

Samfunnsoppdraget for HUIene som inngår i utdanningsamarbeidet i Barentsregionen synes med andre ord å være kunnskapsspredning og kompetanseheving med tanke på å kvalifisere studentene til eventuelt å inngå i en arbeidstyrke som er i stand til å håndtere aktuelle og gjerne presserende utfordringer i denne regionen. De forpliktelsene disse HUIene har påtatt seg i denne sammenhengen, vil utvilsomt kunne karakteriseres som gode og moralske. Imidlertid er det vanskeligere å smette solidaritetsbegrepet, slik

---

og til kompetansebygging i de landene som har blitt hengende etter i den økonomiske utviklingen. Samtidig ser vi vårt ansvar for å bidra til den internasjonale kunnskapsallmenningen – på en måte som sikrer at kunnskapen kommer frem dit den trengs.» (Ottersen 2015).

Ottersen (2015) anvender det, inn i denne virksomheten. Det finnes åpenbart argumenter som kan brukes for å for eksempel kunne tillegge norske HUIer slike altruistiske intensjoner overfor Nordvest-Russland. Likevel finnes det andre intensjoner som er mer iøynefallende, og som jeg vil komme nærmere inn på i de påfølgende tre hovedavsnittene.

Nettverksbygging og tettere kopling til andre og interessante fagmiljøer

Det er en nødvendig forutsetning for en forsker med ambisjoner å inngå i et internasjonalt nettverk sammen med andre forskere innenfor sitt eget fagfelt. Selv søknader om midler til vårt nasjonale forskningsråd må ha forankringer også i utenlandske forskningsmiljøer for i det hele tatt å bli oppfattet som relevant. Da vi i Norge i 2003 la om vårt gradssystem innen høyere utdanning og tilpasset det etter Bologna-prinsippene⁷, skapte det også klare forventninger til at HUIene på samme måte burde utvikle studier i samarbeid med utenlandske samarbeidspartnere med tanke på å øke utvekslingen av så vel fagfolk som studenter mellom landene. På samme tid bidro det framvoksende samarbeidet mellom landene i Barentsregionen til å forsterke forventningene til HUIene i nordområdene. Ved siden av gevinstene med å bedre utdanningstilbudet og øke den faglige og forskningsmessige integrasjonen, ville felles studier og utveksling av studenter kunne bidra til den forbrødringen og folk til folk-samarbeidet som politikerne nedfelte blant visjonene for den framtidige Barentsregionen. I hvilken grad avspeiler dagens praksis disse gode intensjonene?

For å svare på et slikt spørsmål må vi for det første ha en forståelse av hva internasjonalisering av høyere utdanning dreier seg om. Den beste og mest etterrettelige måten å skaffe seg en slik innsikt på, er å studere *praksis* – det vil si å gå nært inn på hva aktørene som «internasjonaliserer» faktisk driver på med. Den første og mest slående oppdagelsen vil da være at det sitter et knippe enkeltpersoner på sine kontorer ved de forskjellige HUIene og sender hverandre e-poster for dels å informere om utdanningsrelaterte anliggender, og dels om alt fra tall og statistikker til avtaler om fremtidige

---

⁷ I 1999 møttes de europeiske utdanningsministrene og en rekke universitetsledere i Bologna for å drøfte samordning av høyere utdanning i Europa. Målet var å øke mobiliteten mellom landene blant studenter og ansatte ved HUIer, samt å øke forskningssamarbeidet mellom landene. Prosessen førte blant annet til innføring av et felles gradssystem med to hovednivåer: bachelor og master.

reiser og møter. Men for det meste handler korrespondansen om saker som impliserer rammebetingelser, ressurser, politikk og strategiske utfordringer, kulturelle implikasjoner, utilstrekkelig personlig innflytelse og autorisasjon og mangel på institusjonell forankring av og oppslutning rundt det arbeidet som utføres. Dette er vitenskapelig og administrativt ansatte som fungerer som fagansvarlige og koordinatore, og som i de fleste tilfeller også har ansvar for andre oppgaver og derfor bare er deltidsdeltakere i det pågående utdanningssamarbeidet.

Noen få av disse personene har vært med i dette samarbeidet fra tidlig av, fra den tiden da ingen kjente hverandre. Da var den gjensidige tilliten lav, oppdraget uklart, målene vage, intensjonene sprikende, motsetningene mange, ulikhetene betydelige, fullmaktene udefinerte, retningslinjene fraværende og bruksanvisningen bare tilsa at alt dette var deltakerne overlatt til å finne ut av på egen hånd. Årsakene var mange, men én var umiddelbart mer åpenbar enn andre: Samarbeidet hadde utspring i en ide om nytte, og at det utvilsomt måtte være til det beste for studentene; hvorfor skulle de ellers etablere et utdanningstilbud? Utover dette viste det seg imidlertid fort at deltakerne hadde ulike oppfatninger om eksempelvis hva og hvem samarbeidet skulle være til nytte for, hvordan arbeidet skulle gjøres, hva som var mulig og ønskelig, hvilke utfordringer de stod overfor ved sine respektive HUIer, hva som først og fremst burde prioriteres, hvilke hensyn som måtte tas. Det fantes en overflod både av praktiske og teoretiske spørsmål, og et like stort mangfold av forløsende, men ofte like motstridende svar. De altruistiske nyttebegrunnelsene ble etter hvert også rettet mot flere forhold enn bare studenten. De inkluderte alt fra potensialet for gjensidig faglig utvikling og vekst innen så vel forskning som utdanning, til kulturell utveksling og økt bilateralt fellesskap også innen andre virksomheter i Barentsregionen. Siden ble også andre nytteverdier ved samarbeidet trukket frem; for noen virket muligheter for reiser og møtevirkosmheter i utlandet motiverende, mens andre blant annet så fremtidige karrieremuligheter i å engasjere seg i dette utviklingsarbeidet. Motivene var derfor mange og sammensatte, og bidro til at den enkelte sluttet engasjert opp rundt bestrebelsene på å realisere og drive frem det som etter hvert ble dagens utgave av BCS-programmet.

Ideen bak BCS kom fra en fagansatt ved en norsk HUI som et tiår etter formaliseringen av Barentssamarbeidet (1993) så mulighetene som åpnet seg for å inngå bilaterale avtaler med russiske HUIer. Som internasjonaliseringsprosjekt har BCS derfor ikke utgangspunkt i en særskilt politisk beslutning eller i et spesifikt vedtak fra et institusjonsstyre. Prosessen har vært drevet

frem av de enkeltpersonene som etter hvert ble involvert. Av den grunn er dette utdanningssamarbeidet resultat av hva et avgrenset nettverk har maktet å arbeide frem. Imidlertid er det vanskelig å tenke seg at rikspolitiske eller institusjonspolitiske beslutninger skal kunne ha annet enn bare forløsende effekter på en slik prosess. Internasjonaliseringen – det å få det bilaterale samarbeidet til å fungere – vil uansett måtte skje gjennom en prosess der intensjoner skal realiseres uten annen bruksanvisning enn det fornuften til enhver tid måtte foreskrive. Det blir med dette som med Ibsens Peer Gynt: «Ja, tenke det; ønske det, *ville* det med; – men *gjøre* det! Nej; det skjønner jeg ikke!» Ved siden av å være et forsøk på å realisere intensjoner, er internasjonalisering med andre ord en læringsprosess på mikronivå. Ordene famlende, søkende og prøvende beskriver best den skrittvisse progresjonen som vokser frem gjennom tidkrevende diskusjoner og forhandlinger mellom aktører med synspunkter og verdier som ofte er både motstridende og urokkelige.

Slike uenigheter partene imellom henger ikke alltid sammen med deltakernes personlige oppfatninger. Ofte avspeiler motsetningene ikke annet enn at HUIenes rammebetingelser er forskjellige. Utdanningssystemene, relevante lover og regelverk, og de økonomiske forutsetningene er svært ulike, og setter til tider like klare grenser for det mulige som det stiller krav til det nødvendige. Normer og verdier legger de samme typer føringer på vurderinger og valg, enten de gjenspeiler nasjonale kulturer eller har referanse til ulike institusjonskulturelle tradisjoner og tenkemåter. Valg av arbeids- og fremgangsmåter og spørsmål som begynner med 'hvordan' kan av slike grunner være vel så utfordrende som å skape enighet om mål og mening med arbeidet.

Dette viser til et annet aspekt ved internasjonalisering; evnen til smidighet og fleksibilitet kombinert med respekt og forståelse for at den enkelte i nettverket arbeider ut fra gitte premisser, er en nødvendig forutsetning for å lykkes. Samtidig har denne arbeidsformen to sider ved seg som ikke er helt uproblematisk. Den ene er at avhengigheten av gode personlige relasjoner og gjensidig tillit mellom deltakerne krever en viss grad av stabilitet (Sundet 2015 og 2018). Den andre er at en stadig og for velvillig hensyntaken til alle parter når beslutninger skal fattes, lett kan nedfelle seg i en form for pragmatisk inkrementalisme der utviklingen tar retning mer etter hva som er mulig, og mindre etter hva som er ønskelig.

Behovet for stabilitet knytter seg ikke bare til tillit og relasjoner, men også til all den erfaring, kunnskap og forståelse, og alle de fortolkninger og oppfatninger som er etablert blant deltakerne i nettverket som et felles multiplum etter årelange drøftinger og disputer. Den samme effekten har

sosialiseringen som ligger i å måtte utvikle felles tilpasninger og strategier i forhold til eksternt gitte handlingsbetingelser, og i stor grad også å måtte opptre lojalt overfor selvpålagte reguleringer og selvdefinerte virkelighetsbeskrivelser. Nettverket er derfor et skjørt og sårbart fellesskap som lett vil miste sin funksjonalitet ved stor gjennomtrekk eller utskifting av nøkkelaktører. Internasjonalisering er en kontinuerlig prosess, og i likhet med BCS vil ethvert tilsvarende utdanningssamarbeid aldri kunne få en sementert struktur. Uten funksjonelle nettverk bestående av motiverte deltakere vil slike prosesser havarere. Som jeg skal komme tilbake til, blir dette enda tydeligere der utdanningssamarbeidet ikke er tilstrekkelig forankret i institusjonene.

Med pragmatisk inkrementalisme viser jeg til en beslutningsprosess der konsensus er viktig, og der enighet oppnås ved å velge de alternativene som både er mulige og i noen grad kan tilfredsstillende de fleste involverte aktørene. Motsetningen kunne være en prosess der valget reflekterte overordnede og klart definerte mål, og der det foretrukne alternativet er det optimale og det som ideelt sett burde velges. Slik jeg har beskrevet forutsetningene for samarbeidet i nettverket, vil det mulige ha forrang fremfor det ønskelige. Ikke bare står regler og rammer som hinder for det formålstjenlige, det samme gjør også ulike avvikende utgaver av fornuften. Løsninger som påstås å være hensiktsmessige for den ene part, kan hevdes å være kontraproduktive for den andre. Veien ut av uføret går ikke alltid gjennom kompromisser og pragmatisme, men er svært ofte den eneste valgbare mulighet. Imidlertid er det sjelden bare det enkelte valg av denne karakteren som er problematisk, ettersom det oppfattes som fornuftig å velge den eneste løsningen som er praktisk mulig. Derimot tar summen av alle slike beslutninger prosessen i retninger og inn i praksiser som ikke alltid avspeiler de opprinnelige intensjonene bak utdanningssamarbeidet. På mange måter gir dette grunnlag for å forstå hvorfor BCS, vel og merke noe unyansert fremstilt, er blitt et utdanningstilbud for russiske studenter med relativt velstående foreldre, og at de synergiene som denne internasjonalserte utdanningen var ment å gi med tanke på bilateral utveksling av studenter, integrering av fagmiljøer og faglig samarbeid over landegrensene, bare i svært begrenset grad har blitt innfridd.

Interessen ved de russiske HUIene for å opprettholde BCS skyldes flere forhold. Noen av dem skal jeg komme nærmere inn på i neste avsnitt. Her skal jeg trekke frem tre årsaker til denne interessen, og som er beskrivende for hvordan utdanningssamarbeidet fungerer. For det første er det faglige innholdet i BCS-programmet utviklet av vitenskapelige ansatte ved den norske HUIen som inngår i samarbeidet. All undervisning på samtlige fagemner som

inngår i programmet skjer fra denne HUIen, og det samme gjør all videreutvikling av disse emnene. Ansvar på russisk side er begrenset til koordinering og administrative oppgaver knyttet til drift og studentrelaterte anliggender. Det vil si at dette utdanningssamarbeidet ikke innebærer en faglig utveksling over landegrensene, men en leveranse av undervisning fra faglærere ved en norsk HUI til studenter ved flere russiske HUIer.

Det andre forholdet som jeg i denne sammenhengen vil trekke frem som årsak til russiske HUIers interesse for å delta i BCS-samarbeidet, kan knyttes til at internasjonalisering fremkommer som begrep i flerfoldige programmer som de russiske HUIer tilbyr, og gjennom lovfestede avtaler som er utformet i den hensikt å senke de formelle barrierene som hindrer både ansatte og studenters mobilitet (Kukarenko og Zashikhina 2017: 33–34). Trolig er reformeringen av det russiske utdanningssystemet en god forklaring på at nye partneravtaler ble så raskt etterspurt da både den norske og de russiske HUI-ene slo seg sammen med flere og mindre institusjoner og alle endret navn. En tredje årsak som er av mer uformell art, men som likevel ofte kommer til uttrykk gjennom samtaler med våre russiske kolleger, er behovet for å lære både om våre institusjonelle prosesser og strukturer, som blant annet om hvordan norske HUIer utvikler sine utdanningsprogrammer, og hvordan en faglig progresjon og gradsstrukturer bygges opp.

Et annet poeng som avspeiler det asymmetriske forholdet mellom den norske og de russiske HUIene er de kravene norske myndigheter nå stiller til hvilke engelskspråklige tester som skal være obligatoriske for russiske studenter som vil ta utdanning ved norske HUIer. Disse nye kravene underkjenner de russiske testene, og nødvendiggjør at studenter eksempelvis fra Nordvest-Russland må reise ens ærend til Moskva for å ta denne testen. Det er ikke usannsynlig at innføringen av kravet vil kunne redusere tilgangen på studenter fra Russland til BCS-programmet. I tillegg vil det oppfattes som en ytterligere konkretisering av mangelen på likeverd og symmetri i denne samarbeidsrelasjonen. Ordningen innføres uten hensyn til at engelskkunnskapen blant russiske studenter på BCS-studiene etter vår erfaring generelt sett alltid har vært tilstrekkelig.

For å dempe inntrykket av at BCS er en atypisk og sjelden utgave av et internasjonalt samarbeid om høyere utdanning, vil jeg understreke at flere av erfaringer fra etableringen og driften av BCS-programmet ikke er enestående. På mange områder skiller det seg ikke nevneverdig ut fra andre og tilsvarende prosjekter vi har vært involvert i. For eksempel er masterstudier utviklet i samarbeid med HUIer i Canada preget av mer likeverdige faglige partnere,

men også dette samarbeidet kjennetegnes av problemskapende ulikheter mellom kulturer og i formelle rammebetingelser. På samme måte bidrar betydelige forskjeller med hensyn til prosedyrer, rutiner, organisasjonsløsninger og en rekke andre institusjonelle forhold til at det norsk-canadiske samarbeidet kan være utfordrende, selv om det aktualiserer seg på andre måter og områder enn det vi står overfor med de russiske HUIene.

Her er det på sin plass å gjenta at intensjonene bak denne formen for internasjonalt utdanningsamarbeid i Barentsregionen ikke bare skulle dreie seg om å etablere felles studier. Ved siden av en gjensidig utveksling av studenter skulle det også bidra til en faglig og forskningsmessig integrasjon mellom HUIer i regionen. Ideelt sett skulle samarbeidet som nevnt i tillegg medvirke til å realisere den forbrødringen og folk til folk-samarbeidet som politikerne nedfelte blant visjonene for den framtidige Barentsregionen. Spørsmålet jeg stilte, var om disse gode intensjonene i noen grad avspeiles i dagens praksis.

Av det jeg så langt har vist til, vil konklusjonen måtte bli at BCS-programmet er blitt revidert og videreutviklet kontinuerlig, og kvalitetsmessig sett er det blitt stadig bedre. Samarbeidet har også utviklet seg, i den forstand at deltakerne nå har opparbeidet seg en større grad av kollektiv forståelse av hvordan programmet kan og bør driftes, og en bredere og tydeligere felles referanseramme med hensyn til hvilke normer, regler, verdier og prinsipper som skal være retningsgivende. Det nedslående er at selv om studenttilgangen til nå har vært god, er studentutvekslingen minimal, i betydningen av at det nesten ikke er norske studenter blant deltakerne på studiet. Det faglige og vitenskapelige samkvemmet mellom de involverte HUIene er så godt som fraværende, om vi ser bort fra at fire russiske forskere har bidratt i en bok som utkom som resultat av det tidligere nevnte Noruss-prosjektet (Sundet, Forstorp og Örtenblad 2017). Den forbrødringen som har skjedd, har begrenset seg til de sosiale båndene og i flere tilfeller nære personlige relasjonene som har vokst frem mellom deltakerne i nettverket gjennom et langvarig og til tider krevende samarbeid rundt BCS-programmet.

Dette er i dobbel forstand også sakens kjerne. Nettverket er kjernen i det hele; uten deltakernes engasjement og for manges vedkommende også personlige entusiasme for å få samarbeidet til å fungere, hadde BCS vært som et stjerneskudd i den barentske vinternatten. Samtidig ligger kjernen til forståelse av BCS-samarbeidet i den rollen nettverket er overlatt til å spille i dette internasjonaliseringsprosjektet. Ved alle deltakende HUIer, inklusivt den norske, er BCS et utvendig prosjekt uten særlig institusjonell forankring. En sak er at så godt som alle aktørene i nettverket er deltidsdeltakere. En

annen sak er at erfaringene, læringen og innsikten de erverver gjennom dette arbeidet – også kalt internasjonalisering – bare i ubetydelig grad videreføres og integreres i et lokalt fellesskap. I stedet forblir dette en individuell kunnskap som den enkelte tar med seg når hun eller han skifter beite. Slik unngår internasjonalisering å bli institusjonalisert. Den organisatoriske læringen er derfor minimal, noe som kommer til uttrykk når nøkkelpersoner slutter og avslører mangelen på institusjonelt forankret kunnskap, og når ledere taler om internasjonalisering og avdekker at de med like stor presisjon kunne ha snakket om livet på en annen planet. Rent billedlig vil jeg beskrive nettverket som et spindeltev som henger løst, festet til noen holdepunkter, i den hensikt å fange insekter. Forutsetningene er at veven er et nett, og at festepunktene er solide. Hva det er festet til, spiller sjelden noen rolle, ettersom hva det enn måtte være, sitter nettet uansett festet til det på et utvendig punkt. Slik fungerer også BCS-nettverket; det er et nett festet til utsiden på noen HUIer, der den enkelte fagperson eller koordinator utgjør festet, og der det fanger opp studenter som kommer drivende forbi. Det illustrer med andre ord hvordan det ikke er den dypere meningen med internasjonalisering som er det primære, men nettopp dette – det å fange studenter.

Kampen om studentene

Stadig flere vil ta høyere utdanning, studietilbudene er mangedoblet, og i 2016 hadde Norge åtte universiteter, tolv statlige høyskoler og fem vitenskapelige høyskoler med statlig eierskap. Mange av disse institusjonene sliter imidlertid med dårlig rekruttering av studenter. Ved siden av nye statlige krav til minimumsdeltakelse på studier, og til at alle kurs og emner nå må inngå i studieprogrammer, skjerpes konkurransen mellom de norske HUIene, og blikket flyttes derfor i økende grad over på de internasjonale studentmarkedene. I vårsemesteret 2017 var det i overkant av 21000 utenlandske studenter her i landet, noe som er en nedgang på nærmere 1000 fra rekordåret 2016 (NSD 2017). Siden det foreløpige toppåret 2013 (1588 studenter) er tallet på russiske studenter redusert med 17 prosent, til drøyt 1300 studenter i 2016 (SIU 2016). Begge kildene refererer til økonomiske endringer i hjemlandene som årsaker til nedgangen. Imidlertid er det vel så interessant å spørre seg om hvorfor disse studentene velger å komme til Norge. En undersøkelse viser at den viktigste årsaken til at studenter kommer hit, er at det finnes kurs og programmer med engelsk som undervisningsspråk. På de neste

plassene kommer norsk natur og et trygt og godt samfunn som begrunnelser for å søke seg til Norge. Først på sjuendeplass finner vi at vårt omdømme som en nasjon med god utdanning har vært det utslagsgivende for å studere ved et norsk universitet (SIU 2016b).

Vi kan gå ut fra at denne rangeringen av motiver til en viss grad også gjelder for de russiske studentene som velger å starte opp på BCS-programmet. Utover dette er disse studentene gjort kjent med at de slipper unna med bare de samme lave studieavgiftene som det nordmenn må betale for å studere ved våre HUIer, noe som utvilsomt bidrar til at mange av dem foretrekker å studere i Norge fremfor en rekke andre europeiske land med langt høyere betalingssetter. For studenter fra land med en relativt sett lav gjennomsnittlig inntekt vil det naturlig nok i seg selv kunne virke forlokkende. I tillegg viser undersøkelsene at BCS-programmet også har noen særegne fasiliteter som virker tiltalende på disse studentene. Spesielt gjelder dette selve studiemodellen som på den ene siden er online-basert, og på den andre siden gjør det mulig å avlegge en bachelorgrad ved en norsk HUI ved å transformere en bestemt mengde poeng fra gjennomførte russiske studier over til 90 internasjonale studiepoeng (ECTS). Denne poengsummen slås senere sammen med de 90 ECTS som tilegnes gjennom de norske online-studiene, og dermed oppnås de nødvendige 180 ECTS som forutsettes for en bachelorgrad. Det innebærer at en russisk student i prinsippet kan ferdigstille sin grad uten praktisk talt å ha satt sin fot på norsk jord (Karlsen 2017). Det hersker liten tvil om at den store økningen av russiske studenter til Norge etter 2009 må relateres til slike fjernundervisningsprogrammer, men statistikkene avslører ikke hvor mange av dem som faktisk oppholder seg i Norge, eller hvor lenge de eventuelt blir værende (Wiers-Jenssen 2017). Et merkbart tegn er likevel at det snakkes russisk på lesesaler og i auditorier og kantiner rundt om på den norske HUIen som inngår i BCS-samarbeidet. Ved siden av de øvrige motivene som her er trukket frem, forteller flere av de russiske studentene at kjennskapet til hvilke norske HUIer som allerede har et visst innslag av studenter fra hjemlandet, har vært av stor betydning for deres valg av studiested. Noen fremhever også geografisk nærhet og en viss grad av regional tilhørighet som relevante årsaker for sine valg.

En annen og vesentlig forklaring på tilstrømmingen av russiske studenter, er at myndighetene også på russisk side har pålagt sine HUIer å øke sitt internasjonale engasjement. Det innebærer at de russiske HUIene som inngår i BCS-nettverket ser dette utdannings samarbeidet som en av sine mulige arenaer hvor de kan være i stand til å oppfylle myndighetenes forventninger

til økt internasjonal deltakelse. Dette er en ikke ubetydelig grunn til at disse institusjonene bruker tid og ressurser på å sikre den norske HUIen årlige leveranser av nye studenter.

Sist, men ikke minst må det påpekes at det omfattende samarbeidet mellom institusjonene som inngår i BCS-nettverket og studentene som tas opp ved dette studiet, økonomisk sett er av vesentlig betydning både for de norske og de russiske institusjonene. Mer enn en femtedel av de bevilgninger som staten årlig tildeler den norske HUIen er basert på hvor mange eksamenstilfeller – utenlandske som norske – den produserer per år. I så måte er bestrebelsene på å rekruttere russiske studenter ett blant flere tiltak for å hevde seg i konkurransen på studentmarkedet, og på det viset styrke sin egen økonomi gjennom økte tildelinger over statsbudsjettet. I tillegg gir staten en indirekte økonomisk støtte til dette ved at det fra norsk side ikke kreves studieavgifter fra utenlandske studenter. Den avhengigheten disse ordningene skaper både for russiske HUIer og russiske studenter, deles imidlertid og paradoksalt nok med den norske HUIen; dersom den norske stat innfører studieavgifter for utenlandske studenter, vil andre land og mer velrenommerte HUIer enn den norske, fremstå som like aktuelle og fristende samarbeidspartnere for de russiske HUIene og deres studenter. På den måten deler partene i BCS-nettverket samme skjebne; deltagelsen er avhengig av de samme økonomiske betingelsene – de russiske av gunstige norske finansieringsordninger, og den norske av at russiske studenter tar sine eksamener i Norge (Sundet 2017: 67–101).

Alle gjør jo det – etteraping og etterligning

Samfunnets forventninger er avgjørende for hvilke egenskaper, normer, verdier og mål som over tid vil prege den enkelte HUI. Hva som reelt sett er denne organisasjonens mulige handlingsalternativer gjenspeiles som regel i de krav og former for eksternt press den står overfor, og av hvordan dette presset blir fortolket og hvilken betydning det blir tillagt i den spesifikke organisasjonen (Forstorp og Kriulya 2017). I en ofte sitert og fortsatt innflytelsesrik artikkel fra 1983 beskriver DiMaggio og Powell hvordan organisasjoner som åpne systemer påvirkes av tre ulike påtrykk fra sine omgivelser. Her skal jeg gjøre bruk av disse tre formene for eksternt påtrykk for å komme nærmere en forståelse av hvorfor HUIer som er involvert i BCS-programmet har valgt å delta i dette samarbeidet, og i noen grad også av hvilke måter de gjør det på.

Den første formen for eksternt påtrykk DiMaggio og Powell viser til, er det de definerer som tvingende institusjonelt trykk, og som refererer til offentlige lover og regler som regulerer organisasjonenes tilpasninger. Selv om det er vanskelig å finne steder i det norske lovverket hvor HUIer konkret og i noen bestemt grad pålegges et internasjonal engasjement innenfor utdanning, er det like fullt slik at formaliserte forordninger indirekte påskynder HUIene til aktiviteter på dette området. Jeg har allerede vist til hvordan blant annet antall eksamenstilfeller som grunnlag for estimering av økonomiske tildelinger fra staten fører HUIene ut på utenlandske studentmarkeder, og hvordan lave studieavgifter rekrutter studenter fra utlandet. Innføring av utenlandsstipender og åpning for utenlandske søkere til norsk doktorgradstipender kan tjene som andre eksempler. Generelt sett er det over tid blitt foretatt politiske og økonomiske tilrettelegginger som samlet sett ikke bare er et klart imperativ for sterkere internasjonal orientering overfor HUIene, men som samtidig også representerer stimuli og fristende muligheter.

Den andre formen for eksternt press beskrives som normativt institusjonelt påtrykk, og viser i vår sammenheng til de politiske og kulturelle forventningene HUIene til enhver tid står overfor som samfunnsinstitusjoner. Jeg har et annet sted beskrevet hvordan rikspolitikere og andre myndighetspersoner av ulike slag som møtes på internasjonale arenaer i nordområdene uttaler seg i vendinger som formidler hvilke uspesifiserte forhåpninger de har til hva institusjoner innenfor ulike virksomhetsfelter skal kunne fremdrive av bilateralt og multilateralt samarbeid (Sundet 2016). Der viser jeg blant annet til hvordan formuleringer i taler og traktater uttrykker klart, om enn ikke spesifikt hva myndighetene i de respektive land forventer av sine utdanningsinstitusjoner i Barentsregionen. For HUIene som inngår i BCS-samarbeidet oppleves dette utvilsomt like mye som reelt press som raue invitasjoner, og dermed også som maktpåliggende å etterkomme i en eller annen utstrekning (op cit).

Naturlig nok ligger det forventninger også hos andre aktører til at HUIene skal etablere studier som inngår i ulike typer internasjonalt utdannings samarbeid. Blant annet er det etterhvert blitt et nokså utbredt ønske blant norske studenter om å kunne ta deler av sin utdanning i utlandet ved hjelp av utvekslingsavtaler mellom norske HUIer og HUIer i andre land. Av samme grunn søker utenlandske HUIer kontakt med norske utdanningsinstitusjoner i håp om kunne inngå avtaler om innpassing av studier i sine programmer. Forventninger til at norske HUIer av flere ulike grunner bør ha nært og integrert samarbeid med internasjonale forsknings- og utdanningsmiljøer, avspeiler

dessuten ikke bare meningsstrukturer i avgrensede samfunnssegmenter, men også allmenne holdninger og krav til faglig kvalitetssikring av norsk kunnskapsproduksjon, og til multilateral kunnskapsutveksling og -formidling.

Den tredje formen for eksternt press organisasjoner står overfor, betegner DiMaggio og Powell som mimetisk institusjonelt trykk. Det viser til institusjonelle endringer og tilpasninger i form av kopieringer av hva andre organisasjoner foretar seg. Dette avspeiles også ved at utformingen av den enkelte HUI preges av mer enn bare nasjonale utviklingstrekk (Haukland 2015). Hva som skjer på den internasjonale arenaen vil i like stor grad kunne påvirke disse institusjonene. I et slikt perspektiv kan BCS-programmet sies å være et godt eksempel på etteraping, ettersom det verken var først eller tidlig ute på markedet, og heller ikke kan sies å være et enestående utdanningstilbud i sitt slag. Det sprang heller ikke ut fra et institusjonelt forankret initiativ, men var et resultat av at en enkelt fagperson så mulighetene Barentssamarbeidet ga til å utvide studieporteføljen ved en av den norske HUIens fagavdelinger. Men om ideen ikke var ny, ble BCS-programmet over tid likevel fylt med et innhold som gir det en noe særskilt profil, og samtidig også en noe særegen identitet rundt et egenartet fellesskap. Like fullt kan programmet ikke sies å være originalt, men heller tematisk godt tilpasset et spesielt markedssegment av studenter.

DiMaggio og Powell anvender disse tre formene for institusjonelt påtrykk for å forklare hvorfor organisasjoner innenfor ett og samme virksomhetsfelt over tid blir svært like og uniforme i design, atferd og produksjon. Samtidig viser de til vanskelighetene og omkostningene det vil kunne innebære å ikke gjøre som andre ved ikke å følge i andres fotspor eller holde tritt med dem som ligger fremst i utviklingen. Når alle HUIer det er rimelig å sammenligne seg med engasjerer seg i internasjonale utdanningsprosjekter, vil den som ikke gjør det, lett kunne bli oppfattet som sinke og konservativ, og i verste fall også som introvert og inkompetent. Ingen av delene bidrar til et godt omdømme. Et utdanningstilbud av typen BCS vil imidlertid kunne tolkes som uttrykk for at en HUI eller et fakultet ved en HUI til en viss grad drives i tråd med tidsånden og de krav og forventninger omgivelsene har til en kompetent og tidsriktig utdanningsinstitusjon. Sett utenfra fremstår dette som internasjonalisering. Innenfra sett dreier det seg om elektroniske leveranser av undervisning på vei ut, og elektroniske eksamensbesvarelser på vei inn. Internasjonaliseringen består i å legge til rette for at disse utvendige strømmene flyter så friksjonsfritt som mulig.

Avslutning

I en aviskronikk hevdes det at i sin iver etter å bidra til internasjonalisering av høyere utdanning er norske HUIer i ferd med å undergrave sitt opprinnelige samfunnsoppdrag (Østerud 2017). Her vises det til at internasjonaliseringen er svært kostnadskrevende, at norsk forsvinner ut som undervisningsspråk, at utenlandske forskere på flere fagområder overtar stillinger og posisjoner ved våre HUIer, og at det norske kulturelle særpreget er på vikende front ved våre institusjoner. Sett i lys av en slik beskrivelse, kan BCS-samarbeidet ikke sies å utgjøre noen trussel verken mot norskheten eller faglige verdier og tradisjonsbundne strukturer ved den norske HUIen. Disse situasjonsbeskrivelsene speiler to forskjellige former for internasjonalisering. Den ene viser til en prosess med tilnærmet de samme egenskapene et svart hull har til å sluke i seg det norske og veletablerte ved våre utdanningsinstitusjoner. Eller også omvendt; den viser til internasjonalisering som en invasjon fra det akademiske utland.

Den andre formen for internasjonalisering – BCS-varianten – henviser til et utvendig bilateralt utdanningssamarbeid uten særlig institusjonell forankring eller innflytelse på institusjonens innvendige liv, kultur og faglige inventar. For noen vil den sannsynligvis fremstå som et eksempel på minimalistisk internasjonalisering. Imidlertid har den sine klart sterke og fordelaktige sider. Sammenlignet med store og dominerende nasjoner vil Norge være mer sårbar og påvirkelig av en svært åpen og massiv internasjonalisering av våre HUIer. I motsetning til «invasjonsutgaven» av internasjonalisering, er BCS-varianten derfor på flere måter mer hensiktsmessig og opportun for vårt lille land. Den bidrar til utveksling av studenter, selv om både studentantallet kunne ha vært større og ikke minst ha omfattet flere norske studenter. Den bidrar også til at det knyttes kontakter over landegrensene, ikke minst av den betydningsfulle sorten som er blitt av personlig karakter, og som ikke bare vedlikeholdes gjennom formelle avtaler. Dette bidrar på sitt vis til den forbrødringen som var blant de viktigste intensjonene bak etableringen av Barentssamarbeidet, ettersom det utover det egennyttige ved dette bilaterale utdanningsprogrammet finnes ønsker om og vilje til å bistå på måter som kan tjene den andre parts fremgang og vekst. Slik sett kan BCS-samarbeidet under noen omstendigheter likevel knyttes – om ikke ‘nært til solidaritetsbegrepet’ (Ottersen op.cit.), så i alle fall til noe i nærheten av begrepets meningsinnhold.

I alt dette ligger et potensial til et mer omfattende og mer gjensidig samarbeid. Forutsetningen er at BCS og andre utdanningstilbud av tilsvarende art

ikke lenger blir hengende på enkeltpersoner som utvendige prosjekter som bare er som satellitter å regne, men i stedet trekkes inn i institusjonene som deler av deres kjernevirksomhet. Det kan bare skje ved at internasjonalisering etableres som et eget og klart definert satsingsfelt med uttalte målsetninger som gjenspeiles i gjennomtenkte institusjonspolitiske strategier. Det ville ikke bare kunne styrke BCS-programmet. Med litt anstrengelse ville også det faglige og vitenskapelige samarbeidet mellom HUIene kunne utvikles og utvides, ikke bare med tanke på å bygge kompetanse ved hver enkelt HUI i regionen, men med den ambisjonen det er å skulle ha en fellesbank av kunnskap og innsikt som kan investeres i Barentsregionens fremtid. Det vil være vanskelig å se for seg en mer optimal form for internasjonalisering.

Litteratur

- Berreman, G. (1962). Behind Many Masks: Ethnography and impression management in a Himalayan village. In: *Society for Applied Anthropology*, Monograph no. 4, American Anthropological Association, Washington.
- Blakkisrud, H. og G.Hønneland (eds) (2006). *Tackling Space: Federal Politics and the Russian North*, Lanham, MD: University Press of America.
- DiMaggio, P.J. og W.W. Powell (1983). «The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields.» *American Sociological Review*, 48: 147–160. <https://doi.org/10.2307/3638962>
- Forstorp, P.A. og L. Kriulya (2017). «Learning Exchange and the Ethics of Textual Borrowing: Pedagogy, Mobility and Intertextuality Between Academic Cultures.» i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56832-4_9
- Geertz, C (1983). *Local knowledge: Further essays in interpretive anthropology*. New York: Basic Books.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (1995). *Ethnography: Principle in practice* (2nd ed.). London: Routledge.
- Haukland, L. (2015). Nye høyder. Framveksten av Universitetet I Nordland. Stamsund: Orkana Akademisk. <https://doi.org/10.33673/OOA20196>
- Hønneland, G. (2009). «Cross-border cooperation in the north: The case of northwest Russia.» In E. Wilson Rowe (Ed.), *Russia and the North* (pp. 35–52). Ottawa: University of Ottawa Press.
- Karlsen, E. (2017). «Leaving Russia? Russian students in Norway.» i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56832-4_13

- Kukarenko N. og Zashikhina I. (2017). «Internationalization the Russian Way: Modernization of the Higher Education System in Russia.» i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56832-4_2
- Landsem, L.E. I. (2012). *Barentsregionens tilblivelse – en studie av regionale initiativ*. Tromsø: ORKANA Akademisk.
- Maassen P, Jungblut, J. og Olsen, J. (2018). «Høyere utdanning i Europa: politiske trender og funn fra forskning.» Det utdanningsvitenskapelige fakultetet, Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo. Nedlastet 10.01.2018. <http://www.hioa.no/content/download/60209/1007275/file/H%C3%B8yere%20utdanning%20i%20Europa%2020politiske%20trender%20og%20funn%20fra%20forskning%20>
- NSD – Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. 2017. Nedlastet 30.06.17. https://dbh.nsd.uib.no/dbhhev/student/utenlandske_rapport.cfm.
- Ottersen, Ole Petter (2012). «Internasjonalisering av høyere utdanning – derfor gjør vi det.» Nedlastet 03.01.2018. <http://www.uio.no/om/aktuelt/rektors-blogg/arkiv/internasjon-alisering-i-aulaen.html>.
- Ottersen, Ole Petter (2015). «Internasjonalisering i det 21. århundret.» Nedlastet 03.01.2018 <https://www.uio.no/om/aktuelt/rektors-blogg/arkiv/internasjon-alisering-i-det-21-arhundret.html>.
- Pursiainen, C. (2001). «Soft Security Problems in Northwest Russia and Their Implications for The Outside World: A Framework for Analysis and Action.» Helsinki UOI Working Paper NO.31.
- Sandersen, H.T. (2017). «Success by Necessity? Educational Partnerships between Individual Initiatives and Institutional Frameworks». i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56832-4_6
- SIU – Senter for internasjonisering av utdanning. (2016b). *International students in Norway. Perceptions of Norway as a study destination*. SIU Bergen: Report No. 6.
- SIU – Senter for internasjonisering av utdanning. (2016) «Studentmobilitet». Nedlastet 30.06.17. [https://www.siu.no/Data-analyse-og-prioritertesamarbeidsland/Analyse/studentmobilitet/\(view\)/26022](https://www.siu.no/Data-analyse-og-prioritertesamarbeidsland/Analyse/studentmobilitet/(view)/26022).
- Støre, J.G. (2010a). «Most is North» The High North and the Way Ahead – an international Perspective» Lecture at the University of Tromsø, 29. April. Nedlastet 12.12.2017. http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Whats-new/Speeches-andarticles/speeches_foreign/2010/Most-is-north.html?id=602113.
- Støre, J.G. (2010b), «Norway and Russia. Taking Northern Knowledge to the Next Level», Northern Arctic Federal University (NArFU), Arkhangelsk, 17 September. Nedlastet 12.12.2017. http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Whats-new/Speeches-andarticles/speeches_foreign/2010/northern_knowledge_next_level.html?id=614593.
- Staalesen, A. (2010), «New Times for Barents Cooperation», in Atle Staalesen (ed.): *Talking Barents: People, Borders and Regional Cooperation*. Kirkenes: Norwegian Barents Secre-

tariat. pp. 9-24.

- Sundet, M. (2015 online/print 2016). «The ties that bind – the rules and mundane practices of network in constructing educational internationalisation in the High North.» Journal: *Globalisation, Societies and Education*, Volume 14, Issue 4, (page 513–527). ISSN: 1476-7724 (Print), 147-7732 (Online). London: Routledge, Taylor & Fancies.
- Sundet, M. (2016). «Good friends and faceless partners: Educational cooperation for community building in the Barents Region.» in Robertson, S. og Dale, R. (eds.): *Global Regionalisms and Higher Education: Projects and Politics*. Chapter 9, page 191–210. London: Edward Elgar Publishing.
- Sundet, M. (2017). «Walking the Talk: Putting Internationalization into Practice.» i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56832-4_4
- Sundet Marit (2018). «Anthropology in No Man's Land. Methodological challenges in the study of international educational cooperation.» *Barents studies* Vol. 5 (1) 2018.
- Sundet, M., P.A. Forstorp og A. Örtenblad (2017). «Introduction and Background.» i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing.
- Vollebæk, K. (2003). «Norge er et lite land i verden»: om Norgesbildet. Bergen: Norges handelshøyskole. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56832-4_1
- Wiers-Jenssen, Jannecke (2017). «Russian Students in Norway – Facts and Figures.» i Sundet, M., A. Örtenblad og P.A. Forstorp (eds.): *Higher Education in The High North: Academic Exchanges between Norway and Russia*. London; Springer Publishing.
- Østerud, Øyvind. 2017. «Tankeløs internasjonalisering ved norske universiteter.» Kronikk, *Aftenposten* 19. juni. Nedlastet 05.01.2018. <https://www.aftenposten.no/viten/i/4P-7Ge/-Tankelos-internasjonalisering-ved-norske-universiteter>.